

תורה שבעל פה

במעגלי המשנה, גמרא מסכת בבא בתרא

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

$$\begin{array}{l} \text{פרק ראשון} - \text{במעגלי המשנה} \\ \text{א:} \\ \text{פרק שני} - \text{גמרא מסכת בבא בתרא} \end{array} \left\{ \begin{array}{l} (10 \times 1) + (20 \times 1) + (14 \times 5) \\ \hline 100 \text{ נקודות} \end{array} \right. \text{סה"כ}$$

ג. חומר עזר מותר בשימוש: חוברת דפים ממסכת בבא בתרא ובה מספר השאלון.
(בית הספר יספק חוברת זו לנבחנים בגמרא.)

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

יש לענות על פרק ראשון – במעגלי המשנה אַן על פרק שני – גמרא מסכת בבא בתרא, לפי התכנים שלמדת.

השאלות

פרק ראשון – במעגלי המשנה (100 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שבע שאלות: על חמש מן השאלות 1-7 ועל השאלות 8-9 – שאלות חובה.

ענה על חמש מן השאלות 1-7 (לכל שאלה – 14 נקודות).

1. תורה, מצוות ודרך ארץ

- א. "רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר: יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ..." (אבות, פרק ב', משנה ב'). מהי "דרך ארץ"? כתוב שני פירושים. (5 נקודות)
- ב. "וכל תורה שאין עימה מלאכה – סופה בטלה וגוררת עוון" (שם). הסבר מדוע תורה שאין עימה מלאכה בטלה וגוררת עוון. (3 נקודות)
- ג. "רבי צדוק אומר: אל תעשים עטרה להתגדל בהם, ולא קרדם לחפור בהם" (אבות, פרק ד', משנה ה').
- (1) הסבר את ההוראה "אל תעשים עטרה להתגדל בהם".
- (2) הסבר את ההוראה "אל תעשים... קרדם לחפור בהם".
- (6 נקודות)

2. צדקה וחסד, מידות, אמת ויושר

- א. (1) "מי שיש לו מאתיים זוז – לא ייטול לקט, שכחה ופאה ומעשר עני" (פאה, פרק ח', משנה ח'). הסבר מדוע נקבע דווקא סכום של מאתיים זוז בהקשר זה.
- (2) "יש אומרים שכל אלו השיעורים לא נאמרו אלא בימיהם" (הרב יעקב בן אשר, טור, יורה דעה, סימן רנג). מדוע השתנה הדין, ומהו הדין בימינו?
- (9 נקודות)
- ב. "וכל מי שאינו צריך ליטול ונוטל..." (שם, משנה ט').
- (1) על פי המשנה, הסבר בלשונך מיהו אדם "שאינו צריך ליטול ונוטל".
- (2) על פי המשך המשנה, מהו עונשו של אדם זה?
- (5 נקודות)

3. תפילה

א. (1) מדוע תיקנו עזרא ובית דינו את תפילת שמונה־עשרה?

(2) בתפילת שמונה־עשרה יש שלושה חלקים.

כתוב מהו הנושא של כל אחד מן החלקים על פי סדר התפילה, וציין כמה ברכות יש בכל אחד מן החלקים.

(7 נקודות)

ב. "רבן גמליאל אומר: בכל יום מתפלל אדם שמונה־עשרה. רבי יהושע אומר: מעין שמונה־עשרה."

(ברכות, פרק ד', משנה ג')

(1) מהי תפילת "מעין שמונה־עשרה"? ציין שתי אפשרויות.

(2) על פי דעת רבי עקיבא שבהמשך המשנה, באיזה מצב אדם מתפלל תפילת שמונה־עשרה, ובאיזה מצב הוא

מתפלל תפילת מעין שמונה־עשרה?

(7 נקודות)

4. מועדים – פסח

א. בנוגע להגדה של פסח נאמר "מתחיל בגנות ומסיים בשבח" (פסחים, פרק י', משנה ד').

כתוב פירוש אחד ל"גנות" ופירוש אחד ל"שבח". (4 נקודות)

ב. "רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלושה דברים אלו בפסח – לא יצא ידי חובתו..." (פסחים, פרק י', משנה ה').

על פי המשך המשנה, הסבר מהו הטעם לאמירת כל אחד משלושת הדברים האלה בפסח. (6 נקודות)

ג. "מצוות סיפור יציאת מצרים היא לא רק בהזכרה בפה" (הרב יעקב בצלאל ז'ולטי, משנת יעבץ).

על פי הרב יעקב בצלאל ז'ולטי, כתוב כיצד אפשר לקיים את מצוות סיפור יציאת מצרים בלי הזכרה בפה.

(4 נקודות)

5. זהירות מפגיעה בממון הזולת ובמרחב הציבורי

א. "חנות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין".

(בבא בתרא, פרק ב', משנה ג')

(1) העתק למחברתך את המקרה בלבד.

(2) הסבר בלשונך את המקרה ואת הדין שבמשנה. בתשובתך כתוב מי הוא ש"יכול למחות".

(7 נקודות)

ב. "אבל אינו יכול למחות בידו ולומר לו: איני יכול לישן... מקול התינוקות" (שם).

(1) הסבר בלשונך את המקרה שעליו נאמר דין זה, והסבר מדוע "אינו יכול למחות" במקרה זה.

(2) באיזה מקרה יוכל אדם למחות גם בנוגע לקול התינוקות?

(7 נקודות)

6. ארץ-ישראל ומצוותיה

א. "ארץ-ישראל מקודשת מכל הארצות. ומה היא קדושתה?... (כלים, פרק א', משנה ו').

המשנה מונה שלוש מצוות שבהן באה לידי ביטוי קדושת ארץ-ישראל.

ציין שתיים מן המצוות האלה, והסבר אותן בקצרה. (7 נקודות)

ב. "ניתאי איש תקוע הביא חלות מביתר – ולא קיבלו ממנו... יוסף הכהן הביא ביכורי יין ושמן – ולא קיבלו ממנו".

(חלה, פרק ד', משניות י'-י"א)

הסבר מדוע לא קיבלו את החלות של ניתאי איש תקוע ומדוע לא קיבלו את ביכורי היין והשמן של יוסף הכהן.

(7 נקודות)

7. קטע שלא נלמד

למד את המשנה שלפניך, וענה על השאלות שאחריה. היעזר בפירוש של הרב פינחס קהתי המובא מתחת למשנה.

ראש השנה, פרק ג', משנה ז'

מִי שֶׁהָיָה עוֹבֵר אַחֲרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת,

אוּ שֶׁהָיָה בֵּיתוֹ סְמוּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת,

וְשָׁמַע קוֹל שׁוֹפֵר אוּ קוֹל מְגִלָּה:

אִם כָּוֵן לְבוֹ - יֵצֵא,

וְאִם לֹא - לֹא יֵצֵא;

אִף עַל פִּי שִׁזָּה שָׁמַע וְזָה שָׁמַע,

זָה כָּוֵן לְבוֹ וְזָה לֹא כָּוֵן לְבוֹ.

פירוש הרב פינחס קהתי

אִם כָּוֵן לְבוֹ - לצאת ידי חובתו בשמיעה זו, יֵצֵא - ואף על פי שהתוקע או הקורא את המגילה לא התכוון להוציאו, שהרי לא ראהו ולא ידע עליו, מכל מקום הואיל ושליח ציבור הוא, הרי דעתו להוציא כל השומעים; הלכך כל המכוון ליבו לצאת, יוצא ידי חובתו. וְאִם לֹא - אבל אם לא כיוון ליבו לצאת, לא יֵצֵא - ידי חובתו.

א. "מי שהיה עובר אחורי בית הכנסת, או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת, ושמע קול שופר".

בציטוט זה מן המשנה מתוארים שני מצבים שבהם אדם שמע תקיעת שופר. מה משותף לשני המצבים?

(3 נקודות)

ב. (1) "אם כיוון ליבו" — מהי הכוונה שעליה מדובר במשנה?

(2) מלבד כוונה זו נדרשת כוונה נוספת (שאינה מוזכרת במשנה).

עיין בפירוש הרב פינחס קהתי, וכתוב מהי הכוונה הנוספת וכיצד היא מתקיימת במצבים המתוארים במשנה.

(7 נקודות)

ג. "אף על פי שזָה שמע וזָה שמע".

על פי המשנה, מהו ההבדל בין שני האנשים ששמעו קול שופר? (4 נקודות)

שאלה 8 – שאלת חובה (20 נקודות).

ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 10 נקודות).

8. א. ברכות

"והוא אומר על המוגמר, אף על פי שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה" (ברכות, פרק ו', משנה ו').

(1) מהו ה"מוגמר" שמביאים לאחר הסעודה, ולשם מה מביאים אותו?

(2) מי מברך על המוגמר, ומדוע דווקא הוא מברך על המוגמר?

ב. שבת

"ישב הראשון על הפתח ומילאהו, ובא השני וישב בצידו, אף על פי שעמד הראשון והלך לו - הראשון חייב

והשני פטור. הא למה זה דומה? לנועל את ביתו לשומרו, ונמצא צבי שמור בתוכו" (שבת, פרק י"ג, משנה ז').

(1) "ישב הראשון על הפתח ומילאהו..." – הסבר מדוע "הראשון חייב והשני פטור" במקרה זה.

(2) I. "לנועל את ביתו... שמור בתוכו" – הסבר את המקרה.

II. "הא למה זה דומה?" – הסבר את הדמיון בין המקרה הראשון שבמשנה ובין המקרה השני שבמשנה.

ג. מועדים – ראש השנה

"שופר של ראש השנה - אין מעבירין עליו את התחום, ואין מפקחין עליו את הגל... והמתעסק - לא יצא".

(ראש השנה, פרק ד', משנה ח')

(1) הסבר בלשונך את שני הדינים המודגשים בקו.

(2) הסבר בלשונך את המקרה האחרון שבמשנה המצוטטת.

שאלה 9 – שאלת **חובה** (10 נקודות).

ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).

9. מבוא לתורה שבעל פה

- א. (1)** מה היה עיקר פועלם של האמוראים?
- (2)** רבן גמליאל גזר על רבי יהושע שיבוא אליו במקלו ובמעותיו ביום הכיפורים שחל להיות בחשבונו של רבי יהושע, ורבי יהושע עשה כך. בעקבות זאת אמר רבן גמליאל לרבי יהושע: "בוא בשלום רבי ותלמיד". במה היה רבי יהושע רבו של רבן גמליאל, ובמה היה רבי יהושע תלמידו של רבן גמליאל?
- ב. (1)** ציין חיבור אחד מתקופת הגאונים, וכתוב מהו התוכן של חיבור זה.
- (2)** "לא תסור... ימין ושמאל – אפילו אם אומר לך על ימין שהוא שמאל או על שמאל שהוא ימין, לשון רש"י. ועניינו, אפילו תחשוב בליבך שהם טועים... תעשה כמצוותם" (רמב"ן). על פי רמב"ן, מדוע יש לנהוג לפי פסיקת בית דין הגדול גם אם הם טועים?
- ג. (1)** ציין את השמות של ארבעת חלקי השולחן ערוך.
- (2)** חכמים קבעו כללים הלכתיים להכרעה במחלוקות. ציין כלל הלכתי אחד שעל פיו מכריעים במחלוקות בין חכמים.

יש לענות על פרק ראשון — במעגלי המשנה אַן על פרק שני — גמרא מסכת בבא בתרא,
לפי התכנים שלמדת.

פרק שני — גמרא מסכת בבא בתרא (100 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שבע שאלות: על חמש מן השאלות 10-16, על אחת מן השאלות 17-18 ועל שאלה 19 — שאלת חובה.

ענה על חמש מן השאלות 10-16 (לכל שאלה — 14 נקודות).

10. היזק ראייה

- א. (1) "גג הסמוך לחצר חברו עושין לו מעקה גבוה ד' אמות".
מימרה זו הובאה בגמרא כדי להוכיח ש"היזק ראייה שמיה היזק". הסבר את הוכחת הגמרא.
- (2) הסבר את דחיית הגמרא להוכחה זו.
(7 נקודות)
- ב. (1) בהמשך הגמרא מובאת קושיה: "ואי היזק ראייה שמיה היזק מאי איריא רצו אפי' לא רצו נמי".
הסבר את קושיית הגמרא.
- (2) הסבר את התירוץ של רבי אסי בשם רבי יוחנן לקושיה זו. בתשובתך הסבר את המקרה שבו העמיד רבי אסי את המשנה.
(7 נקודות)

11. העצה של בבא בן בוטא להורדוס

- א. (1) הורדוס שאל את בבא בן בוטא: "השתא מאי תקנתיה דההוא גברא".
הסבר את השאלה של הורדוס. בתשובתך כתוב בעקבות מה שאל הורדוס שאלה זו.
- (2) בבא בן בוטא יעץ להורדוס: "הוא כיבה אורו של עולם... ילך ויעסוק באורו של עולם".
הסבר את העצה של בבא בן בוטא להורדוס. בתשובתך הסבר את המשמעות של הביטוי "אורו של עולם" בכל אחת מן הפעמים שבהן הוא מופיע בציטוט.
(7 נקודות)
- ב. (1) בגמרא (דף ג, ע"ב) מובאת קושיה על עצתו של בבא בן בוטא להורדוס מדברי רב חסדא בעניין סתירת בית כנסת. הסבר קושיה זו.
- (2) על פי הגמרא, הסבר תירוץ אחד לקושיה זו.
(7 נקודות)

12. "לפיכך אם נפל הכותל"

"לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם: פשיטא לא צריכא דנפל לרשותא דחד מינייהו אי נמי דפנינהו חד לרשותא דידיה מהו דתימא ניהוי אידך המוציא מחברו עליו הראיה קמ"ל."

א. על פי ציטוט זה, הגמרא מקשה על המשנה: "פשיטא".

הסבר מדוע דין המשנה הוא לכאורה "פשיטא". (4 נקודות)

ב. (1) על פי תירוץ הגמרא, יש שתי אפשרויות להעמדת המשנה.

כתוב בלשונך את שתי האפשרויות.

(2) על פי שתי האפשרויות להעמדת המשנה, מדוע היינו חושבים שדין המשנה יהיה אחר? בתשובתך הסבר את

המושג "המוציא מחברו עליו הראיה".

(10 נקודות)

13. צדקה לעני המחזר על הפתחים

א. "תנא אם היה מחזיר על הפתחים אין נזקקין לו".

(1) הסבר את המקרה ואת הדין בברייתא שלפניך. בתשובתך כתוב מי הם שאינם "נזקקין לו".

(2) הסבר את טעם הדין.

(7 נקודות)

ב. רב פפא נהג לכאורה על פי הברייתא, אולם רב סמא בריה דרב ייבא טען שעל רב פפא לנהוג אחרת.

(1) הסבר בלשונך את הטענה של רב סמא בריה דרב ייבא כלפי רב פפא.

(2) הסבר בלשונך את הדין שבברייתא על פי רב סמא בריה דרב ייבא.

(7 נקודות)

14. חנות שבחצר וקול התינוקות

"חנות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין... ואינו יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן לא מקול הפטיש ולא מקול הריחיים ולא מקול התינוקות".

א. (1) העתק למחברתך רק את המקרה שברישא של המשנה.

(2) על המשנה המצוטטת הקשתה הגמרא: "מ"ש רישא ומ"ש סיפא".

פתח את ראשי התיבות האלה: מ"ש.

(3 נקודות)

ב. בגמרא מובא תירוץ של אביי לקושיה "מ"ש רישא ומ"ש סיפא", ומובא גם תירוץ של רבא לקושיה זו.

(1) הסבר את הסיפא של המשנה על פי התירוץ של אביי.

(2) הסבר את הסיפא של המשנה על פי התירוץ של רבא.

(6 נקודות)

ג. בהמשך הגמרא מובאות כמה קושיות על ההסבר של רבא לסיפא של המשנה.

הסבר קושיה אחת ואת התירוץ לקושיה זו. (5 נקודות)

15. כמותרין ועומדין

- א. "ואמר רבא מקרי ינוקא שתלא טבחא ואומנא וסופר מתא כולן כמותרין ועומדין ניהו".
 הסבר את הדין המודגש בקו. (4 נקודות)
- ב. (1) הסבר מהו "פסידא דלא הדר", וכתוב מדוע טעות של "אומנא" יכולה להיות "פסידא דלא הדר".
 (2) הסבר מדוע טעות של "סופר מתא" יכולה להיות "פסידא דלא הדר".
 (10 נקודות)

16. קטע שלא נלמד

- לפניך קטע מן הגמרא במסכת בבא בתרא, דף נט, ע"ב.
 למד את הקטע, וענה על השאלות שאחריו. היעזר בפירוש רשב"ם.
ראשי תיבות וקיצורים: דא"ל – דאמר ליה
 אפי' – אפילו

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מתני' לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין

גמ' מאי איריא לחצר השותפין אפילו לחצר חברו נמי לא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לחצר חברו דלא אבל לחצר השותפין דא"ל סוף סוף הא קא בעית אצטנועי מינאי בחצר קא משמע לן דאמר ליה עד האידינא בחצר הוה בעינא אצטנועי מינך השתא אפי' בבית נמי בעינא אצטנועי מינך

פירוש רשב"ם

מתני' לא יפתח אדם חלונותיו לחצר. שיש לו בשותפות משום היזק ראייה וכל שכן לחצר חצירו כדמפרש בגמרא:

גמ' מאי איריא לחצר השותפין. הרצים דלא יפתח דמשמע מפני שהן רצים חיישינן שלא יעשה להן היזק ראייה אפילו יחיד ראייה נמי אסור להזיקו והלכך אפילו לחצר חברו נמי לא: אבל לחצר השותפין. איכא למימר דשרי לפתוח דבלאו הכי בעי אצטנועי מחצירו בחצר ולא מוזקי ליה חלונות מידי קמ"ל מתניתין דקתני לא יפתח דא"ל האי לבעל החלונות עד האידינא כי הוית בחצר בעינא לחצטנועי מינך כי הוית בבית לא בעינא לחצטנועי מינך השתא אפילו כשאתה בבית בעינא לחצטנועי מינך:

- א. מדוע "לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין"? (2 נקודות)
- ב. הסבר את קושיית הגמרא על הוראת המשנה. (4 נקודות)
- ג. על פי תירוץ הגמרא, מדוע היינו חושבים שמותר לפתוח חלון לחצר השותפים, ומדוע בכל זאת אסור לעשות זאת? (8 נקודות)

עליך לענות על שאלה 17 — בקיאות או על שאלה 18 — עיון, לפי התכנים שלמדת.
לאחר מכן עליך לענות גם על שאלה 19 — שאלת חובה.

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י) (20 נקודות)

אם בחרת בשאלה זו, ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף — 10 נקודות).

17. א. העונש של אדם המעלים עין מן הצדקה

בגמרא מסופר שרב פפא טיפס בסולם, רגלו נשמטה והוא כמעט נפל.

על מקרה זה אמר רב פפא: "השתא כן איחייב מאן דסני לן כמחללי שבתות וכעובדי עבודת כוכבים".

(1) כתוב בלשונך מה אמר רב פפא בעקבות המקרה שקרה לו, והסבר מדוע הוא קישר את המקרה לחילול שבת ועבודת כוכבים.

(2) בהמשך הגמרא כתוב: "א"ל חייא בר רב מדפתי לרב פפא שמא עני בא לידך ולא פרנסתו".

הסבר מדוע חשב חייא בר רב מדפתי שמקרה זה קרה כיוון שרב פפא העלים עין מן הצדקה.

ב. הרוגי מלכות והרוגי לוד

"ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין כל ברייה יכולה לעמוד במחיצתן".

(1) מי הם הרוגי המלכות שמוזכרים בציטוט זה לפי ה"הוה אמינא" של הגמרא, ומדוע דחתה הגמרא את ה"הוה אמינא"?

(2) מי הם הרוגי המלכות שמוזכרים בציטוט זה לפי מסקנת הגמרא, ומה עשו הרוגי המלכות האלה?

ג. הנהו עמוראי

"הנהו עמוראי דאייתו עמרא לפום נהרא..."

(1) מהו המעשה שרצו ה"עמוראי" לעשות ובני העיר התנגדו לו?

(2) מה טענו ה"עמוראי" לפני רב כהנא, ומה הייתה הפסיקה של רב כהנא בעקבות טענתם?

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות) (20 נקודות)

אם בחרת בשאלה זו, ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 10 נקודות).

18. א. "גוויל זה נותן ג' טפחים וזה נותן ג' טפחים"

(1) בתחילת התוספות כתוב: "והא דלא קאמר בגוויל ו' טפחים".

ציטוט זה הוא קושיה. הסבר בלשונך את הקושיה.

(2) על פי התוספות, במצבים שבהם יש סתירה בין השיעור הכתוב במשנה ובין מנהג המדינה – לעיתים נוהגים

כשיעור הכתוב במשנה ולעיתים נוהגים כמנהג המדינה.

ציין שלושה מצבים שבהם יש סתירה בין השיעור הכתוב במשנה ובין מנהג המדינה, וכתוב מהו הדין

בכל אחד מהם. בתשובתך התייחס גם לדברי רבנו תם.

ב. שינוי ייעוד של צדקה

עיין בדברי הרב חיים דוד הלוי שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

מגבית הנערכת על ידי פרנסי וגבאי הקהילה הידועים ומוכרים לכול, וכל התורם באמצעותם, אף שנאמר לו לתרום למטרה מסוימת ולאדם מסוים, סומך בעיקר עליהם, ובדעתו שהם יעשו בכספי המגבית כפי שנראה להם.

ולכן הרי זה כאילו הותנה מראש שמותר להם לשנות לפי הצורך ולפי הבנתם, וכל שכן אם הותנה כן במפורש בתקנות הקהל. אבל מגבית הנערכת על ידי אנשים מסוימים למטרה מסוימת ומוגדרת, וכל שכן לאדם מסוים,

אין להם רשות כלל לשנות מאותה מטרה, ואם גבו לצורך מסוים של עניים ונותר בידם, יתנוהו לעניים בלבד, וכן לשבויים ומתים. ואם גבו לצורך עני מסוים, היינו שהזכירו שמו בשעת המגבית, ינתן המותר לאותו עני דווקא

שכבר זכה בו. ועיקר זה למדתי מדברי הרא"ש (במסכת בבא בתרא, פרק א', סעיף כ"ט), ועיין שם בדבריו...

מעתה נתבררה ההלכה שאפילו מגבית שנערכה לצורך עני מסוים, אם הגבאים הם פרנסי ציבור, יש להם הרשות לשנותה לפי צורך שעה כראות עיניהם... והטעם כמו שנתבאר שכל הנותנים סמכה דעתם על הגבאים שיעשו

בכסף כהבנתם, אף שאמרו להם לצורך פלוני...

אך עצה טובה איעצכם לעתיד אם תתעסקו במצווה דומה, שתתנו תנאי עם האדם שלשמו נערכת המגבית, שבמידה ויישאר מכספי המגבית עודף על צרכיו כפי שיותנה מראש (כדי שלא יתבע תביעות מוגזמות), תהיה

הרשות נתונה לשנות לאדם אחר, וטוב לכתוב כזאת גם בפנייה אל התורמים, שכאשר יתרמו יעשו על מנת כן, ובזה תצאו מכל ספק, ותהיה משכורתכם שלמה מאת ה'.

(הרב חיים דוד הלוי, שו"ת עשה לך רב, חלק ד, סימן נא)

(1) I. לפי הרב חיים דוד הלוי, כאשר גובים צדקה למטרה מסוימת – באיזה מקרה אסור לשנות את הייעוד

של הצדקה, באיזה מקרה מותר לשנות את הייעוד של הצדקה, ומדוע מותר במקרה זה?

II. במקרה שאסור לשנות את הייעוד של הצדקה שצינינת בתת-סעיף I, מה יש לעשות בכסף שנשאר

מן המגבית?

(2) כיצד ראוי לנהוג לכתחילה בגביית צדקה כדי להימנע מספקות בעניין זה?

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

ג. הרחקת נזקים

- (1) בנוגע למשנה "מרחיקין את הסולם מן השובך ארבע אמות..." אומרת הגמרא: "לימא מתניתין דלא כרבי יוסי". כתוב מהו המקרה ומהו הדין שבדברי רבי יוסי, והסבר מדוע על פי הגמרא "מתניתין דלא כרבי יוסי".
- (2) עיין בדברי הרמב"ן שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.
- לימא מתניתין דלא כרבי יוסי. כתב רש"י ז"ל דטובא מילי איכא במתניתין דוודאי דלא כרבי יוסי אלא נימא אף זו דלא כרבי יוסי. ומשמע דמשום דאית בה כעין טעמא בעי לה, דמספקא ליה אי איתא אי ליתא. ורבנו חננאל ורבנו יצחק ז"ל אלפסי כתבו מדקא בעינן הכא לימא דלא כרבי יוסי, שמע מינה כולה מתניתין מודה בה רבי יוסי, והניחו טעם הדבר סתום ולא מפורש...
- (חידושי הרמב"ן, מסכת בבא בתרא, דף כב, עמוד ב)
- מהי המחלוקת בין רש"י ובין רבנו חננאל ורבי יצחק אלפסי (המובאים ברמב"ן) בנוגע לדעת רבי יוסי?

שאלה 19 – שאלת **חובה** (10 נקודות).

ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).

19. **מבוא לתורה שבעל פה**

- א. (1)** מה היה עיקר פועלם של האמוראים?
- (2)** רבן גמליאל גזר על רבי יהושע שיבוא אליו במקלו ובמעותיו ביום הכיפורים שחל להיות בחשבונו של רבי יהושע, ורבי יהושע עשה כך. בעקבות זאת אמר רבן גמליאל לרבי יהושע: "בוא בשלום רבי ותלמידי". במה היה רבי יהושע רבו של רבן גמליאל, ובמה היה רבי יהושע תלמידו של רבן גמליאל?
- ב. (1)** ציין חיבור אחד מתקופת הגאונים, וכתוב מהו התוכן של חיבור זה.
- (2)** "לא תסור ... ימין ושמאל – אפילו אם אומר לך על ימין שהוא שמאל או על שמאל שהוא ימין, לשון רש"י. ועניינו, אפילו תחשוב בליבך שהם טועים... תעשה כמצוותם" (רמב"ן). על פי רמב"ן, מדוע יש לנהוג לפי פסיקת בית דין הגדול גם אם הם טועים?
- ג. (1)** ציין את השמות של ארבעת חלקי השולחן ערוך.
- (2)** חכמים קבעו כללים הלכתיים להכרעה במחלוקות.
- ציין כלל הלכתי אחד שעל פיו מכריעים במחלוקות בין חכמים.

בהצלחה!